

Okul Öncesi Öğretmenlerin Çocukların Sorun Davranışlarına Yaklaşımları

Pre-School Teachers' Approaches Problem Behaviors of Children

 <https://doi.org/10.52105/temelegitim.22.5>

Salih DEĞİRMENCİ¹

 <https://orcid.org/0000-0002-0956-9151>

Mustafa YEŞİLYURT²

 <https://orcid.org/0000-0003-4108-7467>

Geliş Tarihi/Received: 07/09/2023 Kabul Tarihi/Accepted: 08/10/2023 Yayın Tarihi/Published: 15/04/2024

Özet:

Bu çalışmada okul öncesi öğretmenlerin sınıflarında karşılaştıkları çocukların sorunlu davranışları ile bunların muhtemel nedenleri ve bu davranışların çözümüne yönelik öneriler incelenmiştir. Ayrıca çalışmada öğretmenlere göre doğal afetlerin çocuklar üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiler ve bu etkileri en aza indirmek için öğretmenlerin ürettikleri çözüm önerilerine odaklanılmıştır. Çalışmada nitel araştırma geleneklerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Çalışma grubu kolay ulaşılabılır örneklem tekniği ile belirlenen 38 okul öncesi öğretmeninden oluşturulmuştur. Verilerin analizi betimsel ve içerik analizi ile yapılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin karşılaştıkları sorun çocuk davranışlarının; tolere edilebilir sorun davranışlar, etkisi ve genişliği sınırlı sorun davranışlar ile artan ve yayılan sorun davranışlar biçiminde olduğu bulunmuştur. Öğretmenler, çocukların sorun davranışlarının muhtemel aile kaynaklı, çocuk kaynaklı ve çevresel faktörlerden kaynaklı nedenlerden oluştuğunu düşünmektedir. Araştırmada, sorun çocuk davranışların çözümünde çocuk ve aileyle konuşmak, okul-aile iş birliği, rehber öğretmenden yardım almak, ortak disiplin anlayışı benimsemek, olumlu davranışları vurgulamak ve drama ile olumlu davranışlara özendiriminin etkili olabileceği bulunmuştur. Yapılan çalışmada, çocuklarda görülen sorun davranışları düzeltmek için öğretmenlerin okul yönetimi, çocuk, aile ve rehberlik servisleriyle iş birliği yapmalarının uygun olacağı ortaya konulmuştur. Ayrıca, 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'de yaşanan depremin öğrencilerde korku ve kaygı oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonunda konuya ilgisi olan araştırmacılara çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitimi, Çocukların sorun davranışları, nedenleri ve çözümleri, Doğal afetlerin çocuklarda oluşturduğu olumsuz etkiler.

Abstract:

In this study, the problematic behaviors of children encountered by pre-school teachers in their classrooms, their possible causes and suggestions for solving these behaviors were examined. In addition, the study focused on the negative effects of natural disasters on children according to teachers and the solution suggestions produced by teachers to minimize these effects. The study utilized a phenomenological design from qualitative research methods. The study group consisted of 38 preschool teachers who were selected through convenience sampling technique. Data were analyzed through descriptive and content analysis. In the study, it was found that the problem behaviors of children encountered by the teachers were in the form of tolerable problem behaviors, problem behaviors with limited impact and extent, and problem behaviors that increase and spread. Teachers think that children's problem behaviors are likely to be caused by family-related, child-related and environmental factors. talking with the child and family, school-family cooperation, getting help from the guidance counselor, adopting a common discipline approach, emphasizing positive behaviors and encouraging positive behaviors with drama can be effective in solving problem behaviors. The study revealed that it would be appropriate for teachers to cooperate with school administration, children, families and guidance services to correct problem behaviors in children. In addition, it was concluded that the earthquake in Turkey on February 6, 2023 caused fear and anxiety in students. Various suggestions were made to researchers interested in this subject.

Keywords: Pre-school education, Children's problem behaviours, causes, and solutions, Negative effects of natural disasters on children.

Önerilen Atıf Bilgisi/To Cite This Article Değirmenci, S. & Yeşilyurt, M. (2024). Okul öncesi öğretmenlerin çocukların sorun davranışlarına yaklaşımları. *Temel Eğitim Dergisi*, 22, 71-84.

¹ salih.degirmenci@amasya.edu.tr, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Amasya, Türkiye

² afra65@yahoo.com, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Amasya, Türkiye

Bu makale Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) lisansı ile lisanslanmıştır. Makalenin okuma, indirme, kopyalama, dağıtma ve yazdırma hakları herkes için kalıcı olarak serbest bırakılmıştır.

This article is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license and permanently free for everyone to read, download, copy, distribute and print.

1. Giriş

Davranış, kişilerin gösterdikleri bütün bedensel ve/veya zihinsel hareketlerdir. Sorun davranışlar; bireyin bilinçli olarak gerçekleştirdiği, diğer bireylerin etkili iş yapmasına engel olan, ortama uygun olmayan davranışlar olarak tanımlanabilir (Esin ve Dursun, 2014). Literatürde sınıf ortamında karşılaşılan çocukların sorun davranışlarının belirlenmesine yönelik çalışmaların olduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin sınıflarda karşılaştıkları çocukların sorun davranışları; arkadaşlarına şiddet uygulama, ilgisizlik, dikkatini toplayamama, arkadaşlarını tehdit etme, verilen görevi yapmamak saldırganlık, küfürlü olarak konuşma, öğretmenle saygısızca konuşmak, sınıftaki araç gereçlere zarar verme, hırsızlık, kavgaya etme, sınıfa kesici aletler getirme, dikkat dağınıklığı ve sınıfın huzurunu bozma şeklinde tanımlanmaktadır (Can ve Baksı, 2014; Medikoğlu ve Dalaman, 2018; Teyfur, 2015; Yoleri, 2018). Eğitim sürecinde istenilen davranış değişikliklerinin gerçekleştirilmesini engelleyen çocukların sorun davranışlarının tespiti ve bunların giderilmesinde nelerin yapılması gerektiğini bilmek önemlidir. Eğitim sürecinde, toplum tarafından istenmeyen/kabul görmeyen davranışların tespit edilmesi ve bireylerin sorun davranış sergilememelerine yönelik tutum benimsemesi için çalışmaların yapılması topluma yarar sağlayacaktır. Çocukların toplumda nasıl bir davranış ve tutum sergilediklerinin görülebileceği ortamlar mahalle, okul ve aile ortamlarıdır. Çocukların sorun davranışlarının zamanında ve yerinde tespit edilebileceği uygun ortamlardan birisinin de eğitim-öğretim ortamları olduğu düşünülebilir (Değirmenci, 2022). Bu ortamlar, çocukların bilişsel ve/veya bedensel yetenekleri ile toplumun beklentilerini karşılayacak davranış ve tutumlarının kazandırıldığı ortamlardan biridir (Yoleri, 2018).

Sınıf ortamında karşılaşılan çocukların sorun davranışlarının belirlenmesine yönelik çalışmaların olduğu alan yazında görülmektedir. Öğretmenlerin sınıflarda karşılaştıkları çocukların sorun davranışları; arkadaşlarına şiddet uygulama, ilgisizlik, dikkatini toplayamama, sağa sola bakmak, arkadaşlarını tehdit etme, izinsiz konuşma, izinsiz yerinden kalkma, izinsiz sınıf içinde dolaşma, verilen görevi yapmamak, bağırma, kurallara uymama, tükürme, ısırma, saldırganlık, konuşanın sözünü kesmek, birbirlerine lakap takma, söz saldırganlık, küfürlü olarak konuşma, akranlarıyla tartışma, sürekli olarak arkadaşlarını şikayet etme, öğretmenle saygısızca konuşmak, sınıftaki araç gereçlere zarar verme, hırsızlık, kavgaya etme, sınıfa kesici aletler getirme, yakınında bulunan arkadaşlarını rahatsız etme, derste uyuma, geç kalma, dersle ilgilenmeme, derse hazırlanmama, dikkat dağınıklığı ve sınıfın huzurunu bozma şeklinde alan yazında verilmiştir (Balay ve Sağlam, 2008; Can ve Baksı, 2014; Çetin, 2013; Güleç ve Balçık, 2011; Kazak ve Koyuncu, 2021; Medikoğlu ve Dalaman, 2018; Sadık, 2002; Teyfur, 2015; Yoleri, 2018). Bazı çalışmalarda öğretmenlerin sınıf içinde karşılaştıkları çocukların sorun davranışları; tolere edilebilir davranışlar, en küçük sorunlar, artan ve yayılan sorunlar, önemli ancak etkisi sınırlandırılmış sorunlar, kurallara, dersi kaynatmaya, ahlâka, şiddete ve zamanı boşa geçirmeye yönelik sorun davranışlar başlıkları altında verilmiştir (Değirmenci, 2022; Gangal ve Öztürk, 2019). Literatürde sınıfta karşılaşılan çocukların sorun davranışlarının olası nedenleri olarak; ruhsal bozukluklar, psikososyal ve nörobiyolojik nedenler, aileden, öğretmenden, öğrenciden, okul yönetimi, eğitim sistemi ve sosyal medya kaynaklı nedenler olarak ortaya konulmuştur (Değirmenci, 2022; Esin ve Dursun, 2014; Teyfur, 2015). Alan yazında çocukların sorun davranışlarının giderilmesine yönelik çalışmalar incelendiğinde; öğretmenlerin görmezlikten gelmek, sözlü olarak uyararak, ödül ve ceza vermek, ders dışında görüşmek, göz teması kurmak, rehberlik servisine yönlendirmek, aile ile görüşme ve kuralları hatırlatma gibi yöntemleri benimsedikleri verilmiştir (Ada ve Dilekmen, 2005; Akman, vd., 2011; Gökyer ve Doğan, 2016; Değirmenci, 2022; Teyfur, 2015). Akman, vd. (2011) ise, 5-6 yaş grubu ile çalışan 110 okul öncesi öğretmenin görüşünü alarak yaptıkları çalışmada; aslında öğretmenlerin sorun davranışların tanımında ortak bir tanımlarının olmadığı, kendi yaşantılarında gördükleri sorun davranışları çocuğa göre uyarlayıp tanımlama yaptıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmanın Önemi

MEB'e bağlı okullarda ve akademide görev yapmakta iken, araştırmacılar zaman zaman öğrencilerin sorun davranışlarıyla karşılaşmışlardır. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı'nda görev yapan bazı öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları sorun davranışları, araştırmacılara aktarmaları, bu çalışmanın

yapılmasına araştırmacıları yönlendirmiştir. Öğrencilerin sınıftaki sorun davranışlarına dikkat çekmenin ve afetlerin sorun davranışlara oluşturduğu etkileri tespit etmenin, diğer taraftan bu sorun davranışlara yönelik çözüm yollarını bulmanın önemini belirtmek amacıyla bu çalışmanın yapılması araştırmacılar tarafından kararlaştırılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 38 okul öncesi öğretmeni, olaylara bakış açıları ve sınıfta karşılaştıkları çocukların sorun davranışları, araştırma kapsamına alınmıştır. Bu çalışma, ilgili öğretmenlerin öğrencisi olan çocuklar üzerindeki gözlemleri, veri toplama formundaki maddelere verdikleri cevaplarla sınırlıdır. Araştırmacı, sorun davranışları, muhtemel nedenlerini ve çözümlerini bilgi ve tecrübesini kullanarak tema ve kategorilere göre düzenlemiştir. Özdaş ve Akpınar (2016)'a göre, sorun davranışlarının görülme sıklığı; ailenin ekonomik durumu, okulun fiziki çevresi ve ailenin kültürel yapısına bağlı olarak değişmektedir. Bu bilgiler ışığında konu ile ilgili farklı örneklem grupları ya da farklı ortamlarda yapılacak araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilebileceği gibi, araştırmacıların yorumlama biçimine göre de benzer sonuçlarda elde edilebilir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada amaç okul öncesi öğretmenlerinin karşılaştıkları çocukların sorun davranışlarını, muhtemel nedenlerini, sorun davranışları gidermek için çözüm önerilerini, Türkiye'de 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan doğal afetin öğrenciler üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri ve olumsuz etkileri gidermek için gerekli çözüm önerilerini tespit etmektir. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Alt Problemler

1. Okul öncesi öğretmenlerinin sorun kavramı algıları nelerdir?
2. Okul öncesi öğretmenlerinin sorun yerine kullandıkları kavramlar nelerdir?
3. Okul öncesi öğretmenlerinin karşılaştıkları çocukların sorun davranışları nelerdir?
4. Okul öncesi öğretmenlerine göre çocukların sorun davranışlarının olası nedenleri nelerdir?
5. Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların sorun davranışlarını gidermek için önerileri nelerdir?
6. Okul öncesi öğretmenlerinin "Türkiye'de 6 Şubat 2023'te yaşanan doğal afetin çocukların davranışları üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri" konusunda düşünceleri, bu etkileri gidermek için neler yaptıkları ve bu tür felaketler sonunda yapılması gereken sorun giderme önerileri nelerdir?

2. Yöntem

Bu bölümde araştırma yöntemi ve deseni, araştırma grubu, verilerin toplanması ve analizi başlıkları bulunmaktadır.

Araştırma Yöntemi ve Deseni

Araştırma nitel bir araştırmadır. Nitel araştırmalarda veri toplamada görüşme, gözlem ve doküman analizi yapılır. Bu tür araştırmalarda olaylar bulunduğu ortamlarda olduğu şekliyle gerçeğine uygun bir şekilde çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çalışmada, anaokullarında görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenlerinin sınıfta gördükleri çocukların sorun davranışları ile muhtemel nedenleri, sorun görülen davranışları gidermek için çözüm önerilerini, Türkiye'de 6 Şubat'ta yaşanan doğal afetin öğrenciler üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri ve bu etkileri gidermek için yaptıklarını ve bu tür bir afet sonunda yapılması gerekenleri tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında araştırma, nitel yöntemlerden olgu bilim deseni ile yürütülmüştür. Olgu bilim deseni, bireylerin kavram veya konularla ilgili deneyimleri sonucunda algıları, kavramlar arasında ilişki kurma biçimlerini ayrıntılı olarak tespit etmek amacıyla araştırmalarda kullanılır (Aydın Günbatır, 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabilir örnekleme tekniği kullanılmıştır. Canbazoğlu Bilici'ye (2019) göre, araştırmacılar genelleme yapmak yerine betimleme yapmak istediklerinde olasılığa dayalı olmayan örnekleme yönteminden yararlanırlar. Olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir örnekleme tekniğinde para, zaman ve konum gibi

şartlar düşünülerek örneklem seçilir. Bundan dolayı araştırmanın örneklem grubu 2022-2023 eğitim öğretim yılı ikinci dönemde Okul öncesi öğretmeni olarak Türkiye’de bir il merkezinde ana okullarda görevli 38 öğretmenden oluşmuştur. Araştırmada, katılımcılar Ö1, Ö2, ... ve Ö38 şeklinde kodlanmıştır. Tablo 1’de katılımcıların demografik özellikleri ve sınıflarında bulunan çocukların yaş grupları verilmiştir.

Tablo-1: Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Çocukların Yaş Grupları

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Yaş	Hizmet Yılı	Yaş Grupları
Ö1	K	Lisans	41-45	15	5 Yaş
Ö2	K	Lisans	41-45	12	5 Yaş
Ö3	K	Lisans	41-45	20	5 Yaş
Ö4	K	Lisans	36-40	17	3 Yaş
Ö5	K	Lisans	36-40	16	5-6 Yaş
Ö6	K	Lisans	41-45	18	4 Yaş
Ö7	K	Lisans	41-45	19	4 Yaş
Ö8	K	Lisans	46-50	31	5 Yaş
Ö9	K	Lisans	41-45	17	5 Yaş
Ö10	K	Lisans	36-40	15	3 Yaş
Ö11	K	Lisans	41-45	14	4 Yaş
Ö12	K	Yüksek Lisans	26-30	7	4 Yaş
Ö13	K	Lisans	31-35	10	5 Yaş
Ö14	K	Lisans	31-35	12	5 Yaş
Ö15	K	Lisans	36-40	13	5 Yaş
Ö16	K	Lisans	31-35	11	5 Yaş
Ö17	K	Lisans	31-35	10	3 Yaş
Ö18	K	Lisans	41-45	12	4 Yaş
Ö19	K	Lisans	41-45	15	5 Yaş
Ö20	K	Lisans	31-35	11	4 Yaş
Ö21	K	Lisans	31-35	9	5 Yaş
Ö22	K	Lisans	26-30	7	4 Yaş
Ö23	K	Lisans	41-45	20	3-4 Yaş
Ö24	K	Lisans	31-35	12	5 Yaş
Ö25	K	Lisans	36-40	14	3 Yaş
Ö26	K	Lisans	36-40	14	4 Yaş
Ö27	K	Lisans	46-50	20	5 Yaş
Ö28	K	Lisans	31-35	12	4 Yaş
Ö29	K	Lisans	31-35	10	5 Yaş
Ö30	K	Lisans	26-30	7	5 Yaş
Ö31	K	Lisans	31-35	15	4 Yaş
Ö32	K	Lisans	36-40	15	4 Yaş
Ö33	K	Lisans	31-35	14	5 Yaş
Ö34	K	Lisans	31-35	11	4-5 Yaş
Ö35	K	Lisans	41-45	18	5 Yaş
Ö36	K	Lisans	41-45	19	4 Yaş
Ö37	K	Lisans	31-35	10	4-5 Yaş
Ö38	K	Lisans	36-40	15	5 Yaş

Tablo 1’de görüleceği gibi katılımcıların tamamı kadındır. 37 tane katılımcının eğitim durumu lisans, bir katılımcının eğitim durumu ise yüksek lisanslıdır. 18 tane katılımcı 5-yaş grubuna, 12 tane katılımcı 4 yaş grubuna, 4 tane katılımcı 3 yaş grubuna, 2 tane katılımcı 4-5 yaş grubuna, 1 tane katılımcı 5-6 yaş grubuna ve 1 tane katılımcı 3-4 yaş grubuna öğretmenlik yapmaktadır. İki katılımcının yaşları 46-50, 12 katılımcının yaşları 41-45, 8 katılımcının yaşları 36-40, 13 katılımcının yaşları 31-35 ve üç katılımcının yaşları ise 26-30 yaş aralığındadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verileri toplamada yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Konuyla ilgili literatür taraması yapılarak görüşme soruları hazırlanmıştır. Sonrasında uzman görüşü alınmış daha sonra pilot uygulama ve soruların anlaşılabilirliğini tespit için iki okul öncesi öğretmeni ile ön görüşme yapılmıştır. Pilot uygulamadan sonra öğretmenlerin ve uzman görüşleri doğrultusunda forma nihai şekli verilmiştir. Form başlangıçta 8 sorudan oluşuyordu, bunlardan bir tanesi uzman görüşleri doğrultusunda, gereksiz olduğu

belirtildiği için silinmiştir, iki soru ise öğretmen görüşleri dikkate alınarak birleştirilmiştir, böylece form son haline getirilmiştir. Araştırmada kullanılan görüşme soruları aşağıdaki gibidir.

1. Sorun nedir?
2. Sorun yerine hangi kavramları kullanırsınız?
3. Karşılaştığınız çocukların sorun davranışları nelerdir?
4. Çocukların sorun davranışlarının olası nedenleri nelerdir?
5. Çocukların sorun davranışlarını gidermede neler yapılabilir?

6. Türkiye’de 6 Şubat 2023’te yaşanan doğal afetin sınıfınızda bulunan öğrenciler üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiler nelerdir? Siz bu olumsuz etkileri gidermek için neler yaptınız? Böyle bir felaket sonunda yapılması gerekenler nelerdir?

Görüşmeler katılımcıların uygun oldukları zamanlarda ve okul ortamlarında yapılmıştır. Her bir öğretmenle yapılan görüşme 30-45 dakika sürmüştür. Elde edilen veriler, içerik ve betimsel analizle irdelenmiştir. İçerik analizinde, verilerin arkasında yatan anlam, kategori ve kod gibi araçlar kullanılarak ortaya konur, yorumlanır ve okuyucuya sunulur. Betimsel analizde ise, veriler araştırma sorularına cevap olacak biçimde önceden seçilen kategorilere göre düzenlenir ve örnek alıntılar verilerek anlaşılır bir biçimde okuyucuya sunulur (Aydın, M., 2019).

Formun birinci sorusu için veriler incelendiğinde, katılımcı öğretmenlerin altı farklı kavramla tanım yaptıkları tespit edilmiştir ve bulgularda ayrıntılı tanımlanmıştır. Benzer şekilde formun diğer maddeleri için yapılan analizler de bulgularda yer almaktadır.

3. Bulgular

Bu bölümde, alt problemlere ait başlıklar verilmiştir. Araştırmanın amacına uygun alt problem soruları için elde edilen verilerin kodlar ve/veya temalara göre analizi yapılarak grafikler oluşturulmuştur. Oluşturulan grafiklerden sonra bulgularda verilmiştir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sorun Kavramı Algıları Nelerdir?

Araştırmada birinci soru "Sorun nedir?" biçimindedir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplardan seçilen örnek alıntılar aşağıda verilmiştir.

Ö1: "Sıkıntı, problem demektir. Kavram olarak var olan düzenin bozulması daha kötüye gitmesidir.",

Ö4: "Bir ortamda olmasını istemediğimiz durumlar ve olaylar sorundur.",

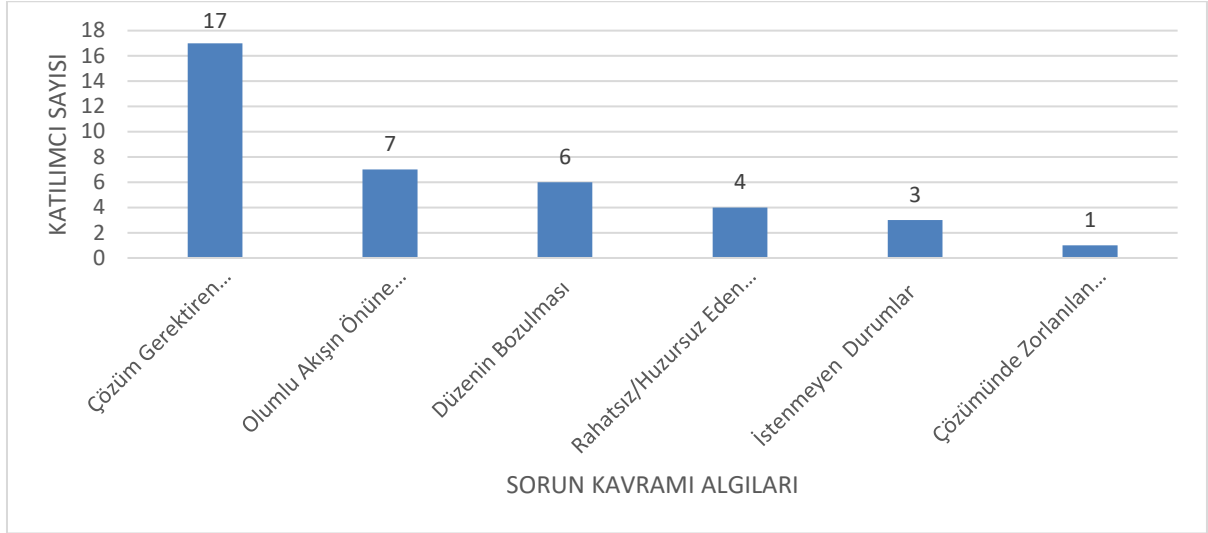
Ö5: "Halletmekte zorlandığım ve uzun süren davranış ve durum diye tanımlayabilirim.",

Ö11: "Olumlu akışın önüne geçen engeldir.",

Ö12: "Normalin dışında gelişen ve rahatsızlık veren bir duruma sorun diyebilirim.",

Ö29: "Çözüm bulunması gereken her türlü olumsuz durum, problem."

Birinci soruya ait verilerin içerik analizi yapıldığında katılımcıların sorun kavramını; 1. çözüm gerektiren durumlar, 2. olumlu akışın önüne geçen engel, 3. düzenin bozulması, 4. rahatsız/huzursuz eden durumlar 5. istenilmeyen durumlar ve 6. halletmekte zorlanılan durumlar olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Sorun kavramına ilişkin algıların içerik analizi yapılarak grafik 1’de verilen bulgular elde edilmiştir.

Grafik 1. Sorun Kavramına İlişkin Algılar ve Katılımcı Sayıları

Grafik 1'de görüldüğü gibi katılımcılar sorun kavramını; en fazla (17) çözüm gerektiren olumsuz durum olarak en az (1) ise çözümünde zorlanılan durumlar olarak algılamaktadır. Katılımcıların %44,74'ünün sorun kavramını "çözüm gerektiren olumsuz durumlar" olarak, %2,63'ünün "çözümünde zorlanılan durumlar" olarak tanımladıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerinin Sorun Kavramı Yerine Kullandıkları Kavramlar Nelerdir?

Araştırmada ikinci soru "Sorun yerine hangi kavramları kullanırsınız?" biçimindedir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplardan seçilen örnek alıntılar aşağıda verilmiştir.

Ö3: "Mesele, problem, sıkıntı"

Ö5: "Problem, sıkıntı, zorluk"

Ö9: "Çözmemiz gereken durum, düzeni işleyişi bozan durum, problem"

Ö11: "Problem, sıkıntı, engel"

Ö16: "Problem, olumsuz durum, sıkıntı vb."

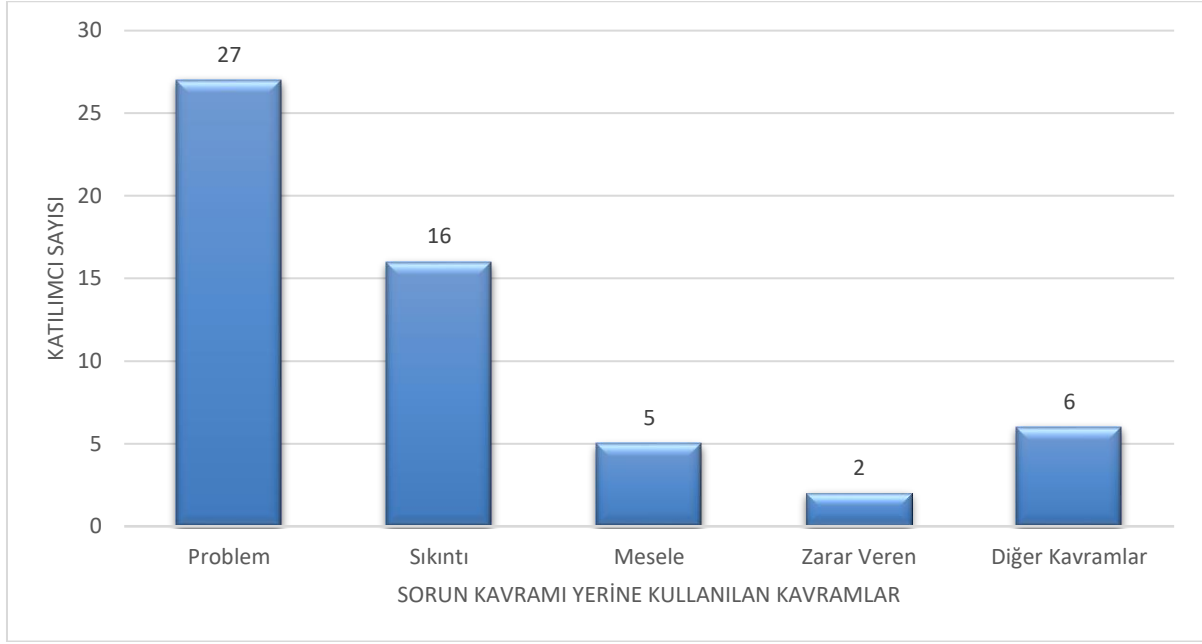
Ö20: "Olay"

Ö21: "Sıkıntı"

Ö24: "Zarar veren"

Ö33: "Problem"

İkinci soruya ait verilerin içerik analizi yapılarak grafik 2'de verilen bulgular elde edilmiştir.

Grafik 2. Sorun Kavramı Yerine Kullanılan Kavramlar ve Katılımcı Sayıları

Grafik 2’de görüldüğü gibi, sorun kavramı yerine problem kavramını kullanan katılımcı sayısı 27, sıkıntı kavramını kullanan katılımcı sayısı 16, mesele kavramını kullanan katılımcı sayısı 5, zarar veren kavramını kullanan katılımcı sayısı ise 2’dir. Engel, olay, zorluk, olumsuz durum, düzeni bozan durum ve çözülmesi gereken durum kavramlarını kullanan katılımcı sayıları ise birer tane olduğundan bu ifadeler diğer kavramlar altında birleştirilmiştir. Katılımcıların %71,05’inin sorun kavramı yerine “problem” kavramını kullanmayı tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Çocukların Sorun Davranışları Nelerdir?

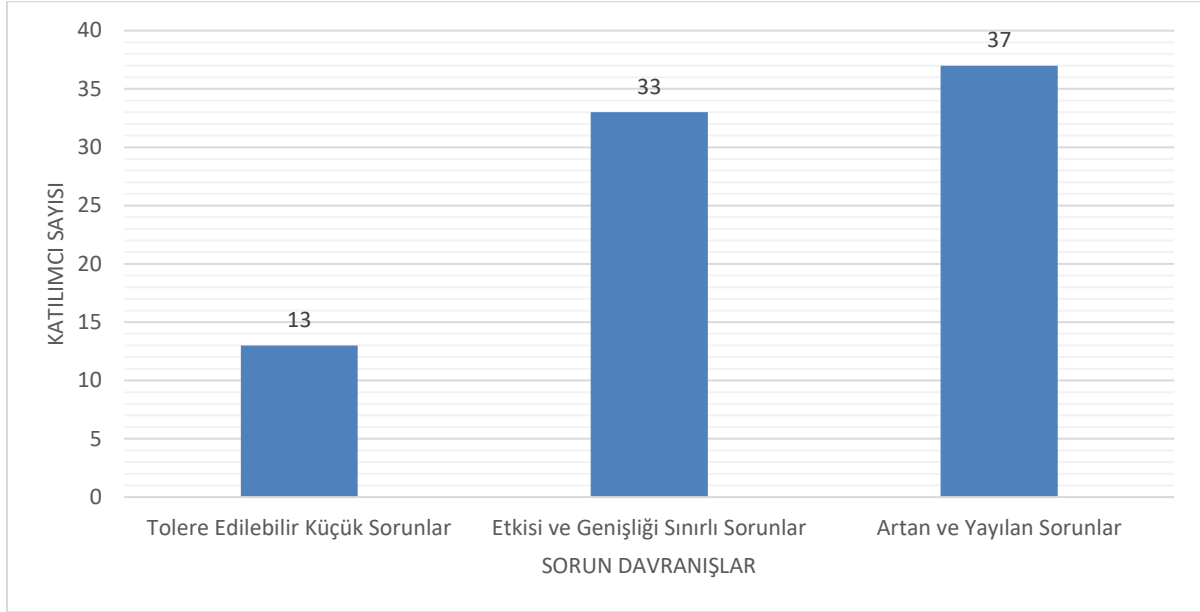
Araştırmada üçüncü soru "Karşılaştığınız çocukların sorun davranışları nelerdir?" biçimindedir. Bu soruya verilen katılımcı cevaplarından örnekler aşağıda verilmiştir.

Ö6: “Arkadaşlarına ve etrafa fiziki olarak zarar verme, kurallara uymama”

Ö26: “Oyun oynarken sürekli oyunu bozma, kurallara uymama, materyallere zarar verme”

Ö38: “Genel olarak gelişimsel ve davranışsal sorunlarla karşılaşıyoruz. Sınıf kurallarına uymama, akran zorbalığı, ilgisizlik bunlardan birkaçı”

Üçüncü soruya ait veriler betimsel olarak analiz edilmiş ve elde edilen bulgular grafik 3’te verilmiştir.

Grafik 3. Sorun Davranışlar ve Katılımcı Sayıları

Öğretmenlerin sınıf içinde karşılaştıkları sorun davranışlar kategorilere ayrıldığında, küçük konuşmalar, şakalaşmalar, kısa süreli dalgınlıklar, yüksek sesle konuşma, izinsiz yer değiştirme ve ilgisi olmayan şeylerle meşgul olma gibi tolere edilebilir küçük sorun davranışlarla karşılaşan öğretmen sayısının 13 (%34,21), kurallara uymayı reddetme, etkinliklerde sürekli konuşma ve verilen görevi yerine getirmeme gibi etkisi ve genişliği sınırlı sorun davranışlarla karşılaşan öğretmen sayısının 33 (%86,84) ve arkadaşlarına ve sınıfta bulunan araç gereçlere zarar verme ve küfürlü konuşma gibi artan ve yayılan sorun davranışlarla karşılaşan öğretmen sayısının ise 37 (%97,37) olduğu bulunmuştur.

Öğretmenlere Göre Sorun Davranışların Olası Nedenleri Nelerdir?

Araştırmada dördüncü soru “Çocukların sorun davranışlarının olası nedenleri nelerdir?” biçimindedir. Bu soruya verilen katılımcı cevaplarından örnekler aşağıda verilmiştir.

Ö15: “Sorunlu davranışlarda en büyük sebebin aile olduğunu düşünüyorum. Daha sonra da çevresel faktörler belirleyicidir.”

Ö18: “Genellikle ailedeki yanlış tutumlar, bir kısmı doğuştan gelen özellikler, çevre, teknolojik aletler ile geçirilen süre”

Ö22: “Ailenin tutumları ve tutarsızlıkları, çevresel faktörler”

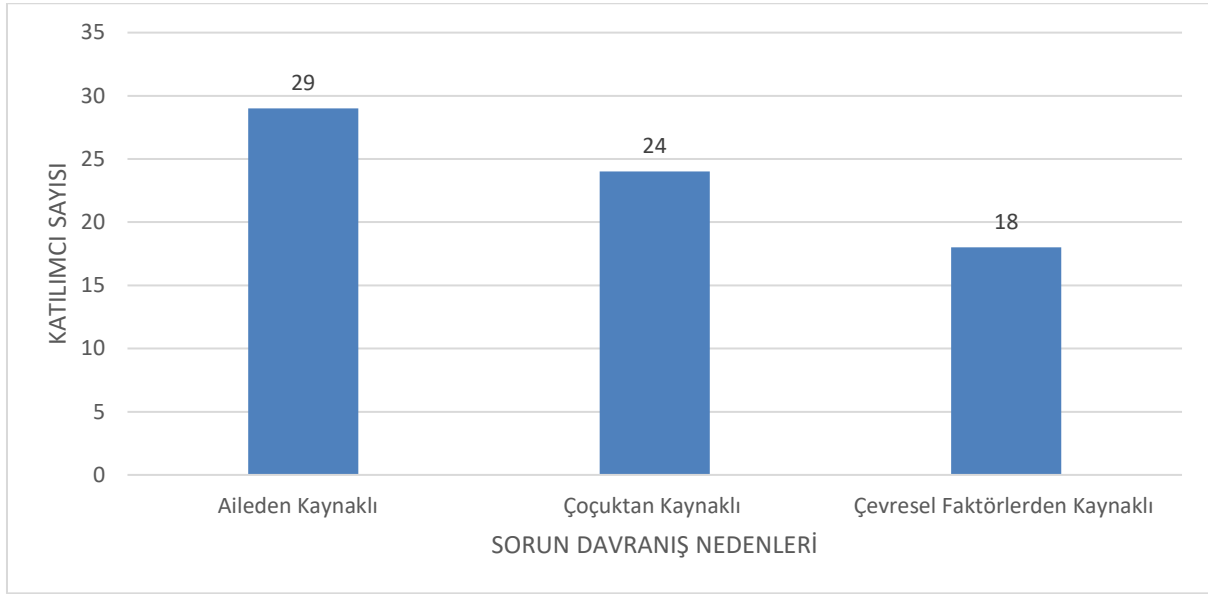
Ö23: “Yanlış modeller, televizyon, internet”

Ö31: “Farklı çevre ve aile şartlarından gelen çocukların bir araya gelmeleri ve toplumsal kuralları içselleştirene kadar geçen süre istenmeyen sorunlu öğrenci davranışlarını ortaya çıkarıyor. Bu problem zaman zaman hiç değişmeyebiliyor.”

Ö34: “Ailede ve sınıfta kuralların yeteri kadar çocuklar tarafından benimsenmemesi, sevgi eksikliği, pedagojik açıdan ebeveynlerin çocuklarına karşı nasıl davranacağı konusunda yanlış tutum ve davranışları/bilgi eksikliği, telefon ya da tablet bağımlılığı, çocuğun aile ve akraba ortamında her dediğinin yapılması”

Katılımcıların dördüncü araştırma sorusuna verdikleri cevaplar betimsel olarak analiz edilmiştir. Analiz sonunda elde edilen bulgular grafik 4’te verilmiştir.

Grafik 4. Sorun Davranışların Olası Nedenleri ve Katılımcı Sayıları

Sınıf içinde karşılaşılan sorun davranışların olası nedeni olarak, 29 (%76,32) katılımcının aileye bağlı, 24 (%63,16) katılımcının çocuklara bağlı ve 18 (%47,37) katılımcının ise çevresel faktörlere bağlı nedenleri önemli gördükleri bulgusuna ulaşmıştır.

Öğretmenlerin Sorun Davranışlara Yönelik Çözüm Önerileri Nelerdir?

Araştırmada beşinci soru "Çocukların sorun davranışlarını gidermek için neler yapılabilir?" biçimindedir. Bu soruya verilen katılımcı cevaplarından örnekler aşağıda verilmiştir.

Ö2: "Sürekli iyi yaptığı davranışlar vurgulanır. Arkadaşlarına zarar vermesi engellenerek kötü davranışlar görmezden gelinbilir."

Ö7: "Çocuğun davranışları gözlemlenmeli, çocukla iletişime girilmeli, bir sonraki basamak ise aile ile konuşup bilgi alınmalı"

Ö9: "Çocukla bire bir konuşmak, aile ile iletişime geçmek, sınıfta çocuğa görev vermek"

Ö10: "Öncelikle aileyle birlikte hareket edilmeli, sorun ile ilgili çocukla konuşulmalı, sorunun kaynağını tespit edilerek çözüme kovuşturulmalı"

Ö13: "Oyun, drama, kitaplardan faydalanarak bulunduğu durumu yansıtmaya, olumlu davranışları özendirmeye çalışmak, Okul-aile iş birliğinin sağlanması, Rehberlik servisi ile görüşülmesi, olumlu davranışların ön plana çıkarılması"

Ö17: Aile -okul ilişkisini sağlıklı kurmaya çalışmak, rehberlik servisini etkin kullanmak, sınıfta drama yöntemini kullanarak yanlış davranışı örnekleyerek, olumluyu özendirmeye çalışmak."

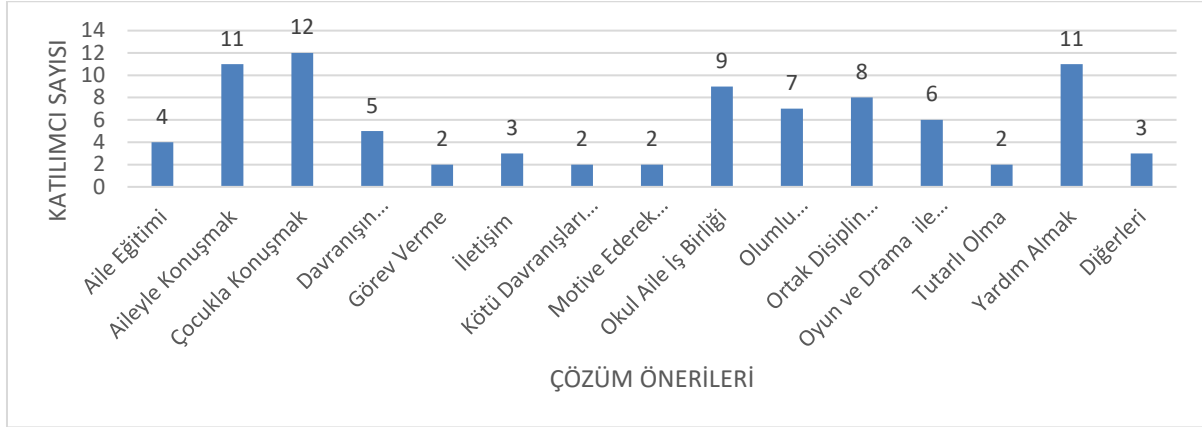
Ö22: "Açık ve anlaşılır kurallar koyarım. Tutarlı olurum."

Ö27: "Aile ile iletişime geçilerek sorunun çözümü için ortak disiplin anlayışı benimsenmeli."

Ö35: "Aile ile iletişim, rehberlik servisinden destek, çocuğa ödül verme, sevgi ve ilgi gösterme"

Ö37: "Veli eğitimleri sıklıkla yapılmalı"

Katılımcıların beşinci soruya verdikleri cevapların içerik analizi yapılarak grafik 5'te verilen bulgular elde edilmiştir.

Grafik 5. Sorun Davranışları Gidermek İçin Çözüm Önerileri ve Katılımcı Sayıları

Grafik 5'te görüldüğü gibi; 12 katılımcı çocukla konuşarak, 11 katılımcı aileyle konuşarak, 11 katılımcı başkalarından yardım alarak, 9 katılımcı okul aile iş birliği ile, 8 katılımcı ortak disiplin anlayışı ile, 7 katılımcı olumlu davranışlar vurgulanarak, 6 katılımcı oyun ve drama ile olumlu davranışlar özendirilerek, 5 katılımcı davranışın kaynağını tespit ederek, 4 katılımcı aile eğitimi ile, 3 katılımcı iletişim ile, 2 katılımcı tutarlı olunarak, 2 katılımcı görev vererek, 2 katılımcı kötü davranışlar görmezden gelinerek, 2 katılımcı motive ederek ve başarı duygusuyla tanıştırmak, 1 katılımcı anında müdahale ile, 1 katılımcı çocuk ve aileyi tanıyarak, 1 katılımcı kural koyarak, sınıfta istenmeyen sorun davranışların çözülebileceğini ifade etmiştir.

Türkiye'de yaşanan doğal afetlerin oluşturduğu olumsuz etkiler nelerdir?

Araştırmanın altıncı sorusu "Türkiye'de 6 Şubat 2023'te yaşanan doğal afetin sınıfınızda bulunan öğrenciler üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiler nelerdir? Siz bu olumsuz etkileri gidermek için neler yaptınız? Böyle bir doğal afet sonunda yapılması gerekenler nelerdir?" şeklindedir. Bu soruya verilen katılımcı cevaplarından örnekler aşağıda verilmiştir.

Ö6: "Deprem çocuklarda kaybetme korkusuna neden oldu. Bununla ilgili psikososyal eğitim ve etkinlikler yapılmalı."

Ö8: "Korku ve kaygı yarattı. Eğlenceli etkinlikler düzenledim. Resim, müzik, oyunlar öneririm."

Ö12: "Deprem dönüşü çocuklarla konuşmak istediğimde büyük oranda etkilenmediklerini gözlemledim. 4 yaş grubu çocuğu oldukları için olabilirler. Ayrıca ailelerin bilinçli yaklaşımlarıyla gündemden uzak kaldıklarını gördüm."

Ö15: "Çocuklarda bir kaygı durumu oluştu. Aile içerisindeki psikolojik üzüntülü durumlar çocuklara yansdı. Çocuklar TV'den uzak tutularak, onların yanında depremle ilgili konuşulacaksa sadece alınacak önlemler bazında bilgiler verilebilir."

Ö18: "Kaygı seviyelerinde farklılık, oyun kurmaktaki farklılıklar."

Ö19: "Kaygı düzeyleri arttı. TV programlarının etkisinden uzak tutmak gerekiyor."

Ö24: "Sınıftaki öğrencilerim deprem sonrasında okula geldiklerinde korku onlardaki en büyük duyguydu. Onlara güvenli bir ortam sağlamaya çalıştım. Korku onlarda ürkek davranışlar oluşturmuştu. Güven oluşturma, aile iletişimi ve psikososyal destek bu tür süreçlerde büyük önem arz ediyor."

Ö27: "Onlarla empati kurularak yaklaşılması gerekir."

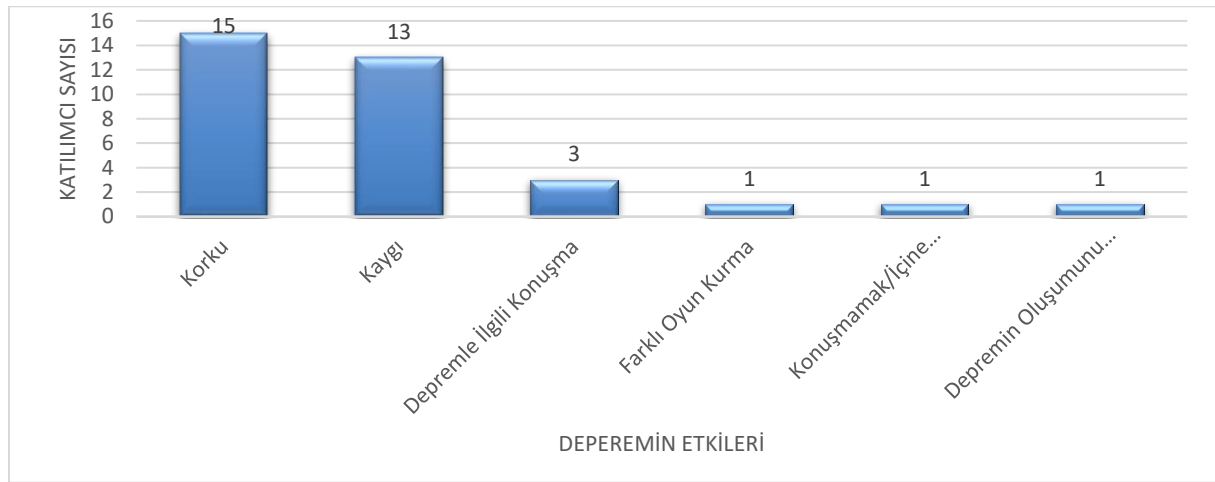
Ö30: "Çocuklarda panik durumu olduğunu gözlemledim. Yakınları depremi yaşayan öğrencilerim daha çok etkilenmişti. Okul-aile iş birliği ile depremin çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri giderilebilir."

Ö34: "... Bazı öğrencilerde konuşmama durumu ortaya çıktı. Rehberlik servislerinden destek alınmalıdır. ..."

Ö36: “Öncelikle o dönemde veli bilgilendirmeleri yapılarak çocukların olaydan uzak tutulması gerektiğini tavsiye ettik. Ailelerimiz bu duruma dikkat ettiler. Böylelikle çocuklar üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu gözlemedim. Çocuğu konu ile ilgili doğru bilgilendirmeli ve güven duygusunu çocukta oluşturmak gerekir. ...”

Ö38: “Okulun ilk açıldığında olayın sıcak ve gündemde olması onların konuşmalarına yansdı. ... sınıftaki çocuğum(öğrencim) dünyanın hareketleri ve gece gündüzü anlatırken Dünyanın kendi eksenini etrafındaki dönme hızının çok yavaş olduğunu ve bunu biz fark etmediğimizi söylediğimde o zaman dünya bir anda hızlı döndüğü için mi deprem oldu diye sordu. ... Çocukların depremin oluşumunu anlamlandırmaya çalıştıklarını gözlemedim.”

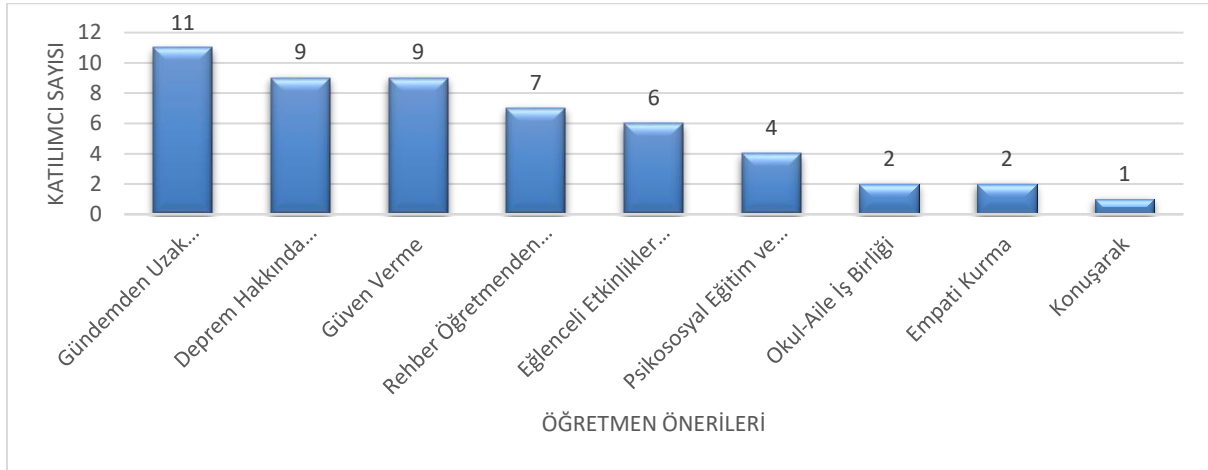
Katılımcıların altıncı soruya verdikleri cevapların içerik analizi yapılarak elde edilen bulgular grafik 6 'da verilmiştir.

Grafik 6. Depremin Öğrenciler Üzerinde Oluşturduğu Olumsuz Etkiler ve Katılımcı Sayıları

Grafik 6'da verildiği gibi, depremin öğrenciler üzerinde oluşturduğu doğal afet etkilerine bakıldığında, korku (15), kaygı (13), depremlerle ilgili konuşma (3), farklı oyun kurma (1) ve konuşmamak/içine kapanıklık (1) gibi olumsuz etkilerin olduğu bulunmuştur. Depremin sınıflarındaki öğrenciler üzerinde olumsuz etkisi olmadığını düşünen öğretmen sayısı 10 ve görüş belirtmeyen öğretmen sayısı ise 7'dir. Bir katılımcı ise öğrencilerinin depremin oluşumunu farklı olaylarla ilişkilendirdiklerini ifade etmiştir.

Katılımcılara altıncı soruda yöneltilen “Siz bu olumsuz etkileri gidermek için neler yaptınız? Böyle bir doğal afet sonunda yapılması gerekenler nelerdir?” sorusuna verdikleri cevapların içerik analizi yapılmıştır. Bulgular grafik 7'de verilmiştir.

Grafik 7. Öğretmen Önerileri

Grafik 7’de verildiği gibi, depremin öğrenciler üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerin; gündemden uzak tutma (11), deprem hakkında bilgilendirme (9), güven verme (9), rehber öğretmenden ya da uzmandan destek alma (7), eğlenceli (oyun, resim, müzik) etkinlikler yapma (6), psikososyal eğitim ve etkinlik düzenleme (4), okul-aile iş birliği (2), empati kurma (2) ve bire bir konuşarak (1) giderilebileceği bulunmuştur. Konu ile ilgili herhangi bir öneride bulunmayan katılımcı sayısının ise 4 olduğu tespit edilmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Tartışma ve sonuçlar, veri toplama formundaki sırada 6 madde olarak aşağıda sunulmuştur.

a) Okul öncesi öğretmenleri sorun kavramını "çözüm gerektiren durumlar", "olumlu akışın önüne geçen engel", "düzenin bozulması", "rahatsız eden durumlar", "istenmeyen durumlar" ve "çözümünde zorlanılan durumlar" olarak algılamaktadır. Sorun, üzerinde araştırma yapılarak öğrenilmesi, düşünülp çözümlenmesi, sonuç elde edilmesi gereken durum, mesele, problem ve sıkıntı olarak tanımlanır (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2022). Öğretmenlerin sorun kavramı algıları Türk Dil Kurumu sözlüklerindeki tanımla ve Değirmenci (2022)’nin araştırma bulguları ile uyumlu olduğu söylenebilir.

b) Katılımcılar tarafından çoğunlukla sorun kavramı yerine "problem" ve "sıkıntı" kavramları kullanılmıştır. Sorun sözcüğüne ait eş anlamlı kelimeler; dert, hastalık, cefa, sıkıntı, mesele, üzüntü ve problemdir (Eş Anlamlı Kelimeler, 2019). Araştırma sonuçları, Değirmenci (2022)’nin ortaokul fen bilgisi öğretmenleriyle yaptığı çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Öğretmenlerin sorun yerine kullandıkları kavramlar toplumda ortak dil ve kültürün parçası olarak oluşan kavramlardır. Öğretmenler tarafından bu kavramların kullanılması ise toplumu bir arada tutan ortak dilin bir sonucudur.

c) Okul öncesi öğretmenlerine göre öğrenciler; tolere edilebilir küçük sorun davranışlar, etkisi ve genişliği sınırlı sorun davranışlar ile artan ve yayılan sorun davranışlara yönelik kategoriler altında verilen istenmeyen davranışlara sahiptir. Belirtilen kategorilerde sunulan sorun davranışlar alan yazında (Balay ve Sağlam, 2008; Can ve Baksi, 2014; Çetin, 2013; Değirmenci, 2022; Gangal ve Öztürk, 2019; Güleç ve Balçık, 2011; Kazak ve Koyuncu, 2021; Medikoğlu ve Dalaman, 2018; Sadık, 2002; Teyfur, 2015; Yoleri, 2018) öğrencilerde görülen istenmeyen davranışlar ya da farklı tema ve kodlar altında verilen çocukların sorun davranışları içinde de yer almaktadır. Çocukların sorun davranışlarıyla ilgili farklı örneklem grupları ile yapılan çalışmalarda benzer sorun davranışların ortaya çıkması, üzerinde düşünülmesi ve önlem alınmasının gerekli olduğu bir konudur. Katılımcıların öğrencilerinde; kurallara uymayı reddetme, etkinliklerde sürekli konuşma ve verilen görevi yerine getirmeme gibi etkisi ve genişliği sınırlı sorun davranışlar ile arkadaşlarına ve sınıfta bulunan araç gereçlere zarar verme ve küfürlü konuşma gibi artan ve yayılan sorun davranışların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda bu tür davranışların giderilmesine yönelik dönem başında okullarda öğretmenlerin, okul yöneticilerinin, ailelerin ve rehberlik servislerinin katılacağı çalışmalar yapılması yararlı olabilir.

d) Yapılan araştırmada çocukların sorun davranışlarının çoğunlukla aileden ve çocuktan kaynaklı nedenlerden ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada belirtilen aile kaynaklı istenmeyen öğrenci davranışları literatürde (Değirmenci, 2022; Gökyer ve Doğan, 2016; Güleç ve Balçık, 2011; Teyfur, 2015) verilen bulgular ile benzerlik göstermektedir.

e) Çocukların sorun davranışları görüldüğünde; çocuk ve ailesiyle görüşmek, okul-aile iş birliğini sağlamak, rehberlik servislerinden yardım almak ve olumlu davranışların özendirilmesi bu davranışların giderilmesinde etkili olabilir. Çocukların sorun davranışlarının giderilmesinde literatürde (Değirmenci, 2022) verilen bulgularla benzerlik göstermektedir.

f) Yapılan araştırmada doğal afetlerin ana okulundaki öğrenciler üzerinde çoğunlukla korku ve kaygıya yol açtığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ailelerle zamanında görüşerek onlardan çocukların yaşadıkları doğal afetlerle ilgili gündemden uzak tutmalarını istemesi ve bu isteğin aileler tarafından yerine getirilmesinin çocuklar üzerinde olumsuz bir etki oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmada depremin olumsuz etkilerini gidermek için; çocukları TV'den uzak tutmak, onlara deprem hakkında bilgi vermek, onlara güvende olduklarını hissettirmek, birlikte eğlenceli etkinlikler yapmak ve rehber öğretmenlerden destek almak etkili olabilir.

Bu araştırma 38 okul öncesi öğretmeni, olaylara bakış açıları ve sınıfta karşılaştıkları çocukların sorun davranışları, araştırma kapsamına alınmıştır. Bu çalışma, ilgili öğretmenlerin öğrencisi olan çocuklar üzerindeki gözlemleri, veri toplama formundaki maddelere verdikleri cevaplarla sınırlıdır. Araştırmacı, sorun davranışları, muhtemel nedenlerini ve çözümlerini bilgi ve tecrübesini kullanarak tema ve kategorilere göre düzenlemiştir. Özdaş ve Akpınar (2016)'a göre, sorun davranışlarının görülme sıklığı; ailenin ekonomik durumu, okulun fiziki çevresi ve ailenin kültürel yapısına bağlı olarak değişmektedir. Bu bilgiler ışığında konu ile ilgili farklı örneklem grupları ya da farklı ortamlarda yapılacak araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilebileceği gibi, araştırmacıların yorumlama biçimine göre de benzer sonuçlarda elde edilebilir.

Konu ile ilgili çalışma yapacak araştırmacılara farklı yerleşim yerlerinde görev yapan ve daha çok sayıda öğretmene ulaşmaları tavsiye edilmektedir.

5. Kaynakça

- Ada, Ş. ve Dilekmen, M. (2005). Sınıf içi olası sorunlar ve alınacak tedbirler (Kağızman ilçesi örneği). *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0 (11), 1-18. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunikkefd/issue/2772/37073>.
- Akman, B., Baydemir, G., Akyol, T., Arslan, A. Ç. ve Kükütcü, S. K. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları sorun davranışlara ilişkin düşünceleri. *Education Sciences*, 6(2), 1715-1731. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/185588>
- Aydın Günbatar, S. (2019). Fenomenolojik araştırma (Olgu bilim) yöntemi. H. Özmen ve O. Karamustafaoğlu (Ed.), *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (293-316). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. <https://depo.pegem.net/9786052417867.pdf>
- Aydın, M. (2019). Nitel veri analizi. H. Özmen ve O. Karamustafaoğlu (Ed.) *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (461-482). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. <https://depo.pegem.net/9786052417867.pdf>
- Balay, R. ve Sağlam, M. (2008). Sınıf içi olumsuz davranışlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 1-24. http://efdergi.yyu.edu.tr/uploads/r_balay-1542112905.pdf
- Can, E. ve Baksı, O. (2014). Öğrencilerin sınıf içi tutum ve davranışlarının öğretmenlerin sınıf yönetimi başarısına etkisi. *Asya Öğretim Dergisi (Asian Journal of Instruction)*, 2(1 Özel), 86-101. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/17664>
- Canbazoğlu Bilici, S. (2019). Örneklem yöntemleri. H. Özmen ve O. Karamustafaoğlu (Ed.) *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (55-80). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. <https://depo.pegem.net/9786052417867.pdf>
- Çetin, B. (2013). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), 255-269. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59473/854646>
- Değirmenci, S. (2022). İstenmeyen öğrenci davranışlarına öğretmen çözümleri. *Temel Eğitim*, (14), 41-55. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2299410> <https://doi.org/10.52105/temelegitim.14.4>
- Esin, E. S. ve Dursun, O. B. (2014). Okullarda görülen sorun davranışlar ve okul ruh sağlığı uygulamaları: Bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi (Sakaryamj)*, 4(1), 1-9. <https://dergipark.org.tr/en/pub/smj/article/135391> <https://doi.org/10.5505/sakaryamj.2014.26122>

- Eş Anlamlı Kelimeler (2019). Sorun eş anlamı. <https://es-anlamli-kelimeler.com/sorun-e%C5%9F-anlam%C4%B1>
- Gökyer, N. ve Doğan, B. (2016). İstenmeyen öğrenci davranışları ve nedenlerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 93-105. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/206034>
- Gangal, M. ve Öztürk Y. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında istenmeyen davranışlar ve başa çıkma yolları. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 7(3), 1100-1118. doi: 10.14689/issn.2148-624.1.7c.3s.9m <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/790917>
- Güleç, S. & Balçık, E. G. (2011). Undesirable behaviors elementary school classroom teachers encounter in the classroom and their reasons. *Bulgarian Journal of Science and Education Policy (BJSEP)*, 5(2). 163-177. <http://bjsep.org/getfile.php?id=96>
- Kazak, E. & Koyuncu, V. (2021). Undesired student behaviors, the effects of these behaviors and teachers' coping methods. *Anadolu Journal of Education Sciences International (AJESI)*, 11(2), 637-659. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ajesi/issue/63477/815506>
- Medikoğlu, O. & Dalaman, O. (2018). Öğretmenlerinin derste karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara yönelik çözüm stratejileriyle ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 20-32. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekuat/issue/41379/500194>
- Özdaş, F. & Akpınar, B. (2016). The frequency of unwanted student behaviours in secondary schools in terms of certain variables. *International Journal of Learning and Teaching*, 2(1), 43-47. <https://www.researchgate.net/publication/310811292 DOI: 10.18178/ijlt.2.1.43-47>
- Sadık, Ö. G. F. (2002). İlköğretim I aşama sınıf öğretmenlerinin sınıfta gözlemledikleri problem davranışlar. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10), 1-23. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/4365/59703>
- Teyfur, M. (2015). Undesirable student behaviours encountered by primary school teachers and solution proposals. *Educational Research and Reviews (Academic Journals)*, 10(17), 2422-2432. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1078317 DOI: 10.5897/ERR2015.2133>
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (2019). Sorun. <https://sozluk.gov.tr/>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi. <https://www.seckin.com.tr/kitap/n/824235992/k/title/title/Nitel+Arastirma+Yontemleri>
- Yoleri, S. (2018). Birinci sınıf öğretmenlerinin sınıflarında gözlemledikleri istenmeyen öğrenci davranışlarının belirlenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 15(4), 2602-2613. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/4676 doi:10.14687/jhs.v15i4.4676>